

Petr I. Veliký

- narozen 9.června 1672 (dle starého ruského kalendáře se uvádí 30.května), zemřel 8.února 1725 (28.ledna)
- Přesné místo narození Petra I. není známo, hovoří se o tzv. „Теремном дворце Кремля“ nebo vesnicích Kolomenskoe či Izmajlovo
- Jeho otec, car Alexej Michailovič, měl šestnáct dětí. Petr byl jeho čtrnácté dítě, ale prvním synem i dítětem jeho druhé ženy, carevny Natálie Kyrillovny Naryškinové.
- 29. června 1672 byl carevič pokřtěn a pojmenován Petrem
- přídomek Veliký dostal až dosednutím na trůn

Dětství Petra I.

- Od pěti let Petra vzdělávali, nejdříve pod dozorem staršího bratra Fjodora, který pro něj vybral učitele Nikitu Zotova, státního sloužícího
- Petr rád naslouchal vyprávěním a listoval ve vědeckých knihách, na příkaz carevny ho nechali listovat v historických spisech
- Bohužel jeho učitel nebyl velký vzdělanec a tak se Petrovi nedostalo dobrého vzdělání, do konce života psal s chybami a měl nevelkou slovní zásobu

- Jiného vzdělání se mu dostat nemohlo neboť ani vysoké ani střední školy před jeho vládou v Rusku nebyly
- Nedostatky ve vzdělání však Petr dohnal praktickou činností
- 1682 car Fjodor zemřel a na trůn nastoupil jeho bratr Ivan
- Ivan byl však velice nemocen (byl slepý) a proto na trůn dosedl zároveň i Petr, k velké nelibosti Miloslavských – příbuzných zemřelé první ženy cara Alexeje
→DVOJVLÁDÍ
- Jeho matka, Natálie Naryšnikova, byla jmenována regentkou
- Miloslavští zosnovali povstání střelců
- Tento krutý zákrok proti jeho příbuzným desetiletého Petra doprovázel po zbytek života a otrásl jeho psychikou
- Obsazení trůnu dopadlo kompromisem, regentství se ujala nevlastní sestra carevna Sofie (Sofja)

Carevna Sofie

- Sofie se snaží upevnit svou nejistou pozici úspěšnou zahraniční politikou, umí se obklopit schopnými lidmi (např. kníže Golícyn)
- Evropa bojuje s Turky a usiluje o spojení s Ruskem
- 1686 podepsán „věčný mír“ s Polskem, 1. tažení na Krym
- 1689 nové tažení Golícyna na Krym

- 1689 sňatek Petra I. s Jevdokijí Lopuchinou, konflikty se Sofií
- V srpnu 1689, kdy se schylovalo k dalšímu povstání střelců, se však k Petrovi přidali věrní a část dvora
- Sofie vycítila sílu bratra a nabídla smír, na který však bylo pozdě
- Sofie byla vyhnána, po zbytek života byla uvězněna v Novoděvičím klášteře a trůnu se zmocnil Petr s Ivanem
- Petr prožívá tzv. „potěšená léta“ – baví se tím, že vycvičil dva pluky vojáků, se kterými si hraje na vojáčky
- Nechce bydlet v Kremlu
- 1690 narodil se následník trůnu carevič Alexej, 1698 poslal Petr Jevdokiji do kláštera

- Ještě několikrát se pokusila Sofie zosnovat ze svého vězení povstání či dokonce převrat, která byla vždy potlačena a tak ji car Petr I. odebral výhody carevny, zemřela jako řeholní sestra
- Je považována historiky za velice rozporuplnou osobu, na jedné straně měla být to nejhorší, co Rusko potkalo, jiní naopak tvrdí, že uzavřením míru s Polskem a spoustou dobrých zákonů byla přínosem pro svou zemi
- Byla první ženou, která se dostala z odlehlých míst paláce až na carský trůn, který do těch dob patřil jen mužům
- Proto se dynastie Romanovců pyšní nejen Petrem I., ale i odhodlanou a sebevědomou, na svou dobu emancipovanou carevnou

Samostatná vláda 1696 - 1725

- Leden 1696: umírá Ivan V., poté Petr I. vládne samostatně
- Ihned po nástupu na trůn zavádí nový pořádek, kterým sleduje:
  - získání přístupu na pobřeží Baltského a Černého moře
  - vnitřní přeměnu Ruska

Vnější politika Petra I

- Azovská tažení proti Turecku
- První tažení v roce 1695 bylo neúspěšné.
- Při 2. tažení roku 1696 měl dokonalejší loďstvo a pomoc rakouských dělostřelců
- Turecko se vzdává – přístup k Černému moři, pouze dočasný úspěch
- Upevnění protiturecké „svaté ligy“

Velké poselství po Evropě

- 1697 – diplomatická a obchodní výprava do Evropy
- Podniká ji inkognito, ne jako ruský car, ale jako Petr Michajlov
- Navštívil Nizozemí a Anglii, tehdejší střed civilizovaného světa; snaží se získat znalosti o stavbě lodí, sám pracuje jako tesař
- Navštívil i Rakousko, neúspěšná diplomatická jednání, nenašel spojence proti Turecku, naopak došlo k uzavření míru Rakouska s Tureckem, následuje rozpad protiturecké koalice
- Úspěšný nákup zbraní v Amsterdamu
- Najato přes 1000 cizinců – odborníků, hlavně stavitelů lodí, inženýrů

Návrat do Moskvy 1698

- Sofie vyzvala střelce k tažení na Moskvu
- 1698 urychlený návrat Petra Velikého do Moskvy
- Povstání prozrazeno, střelci byli poraženi a krutě potrestáni

Severní válka 1700 – 1721

Severní válka 1700 - 1721

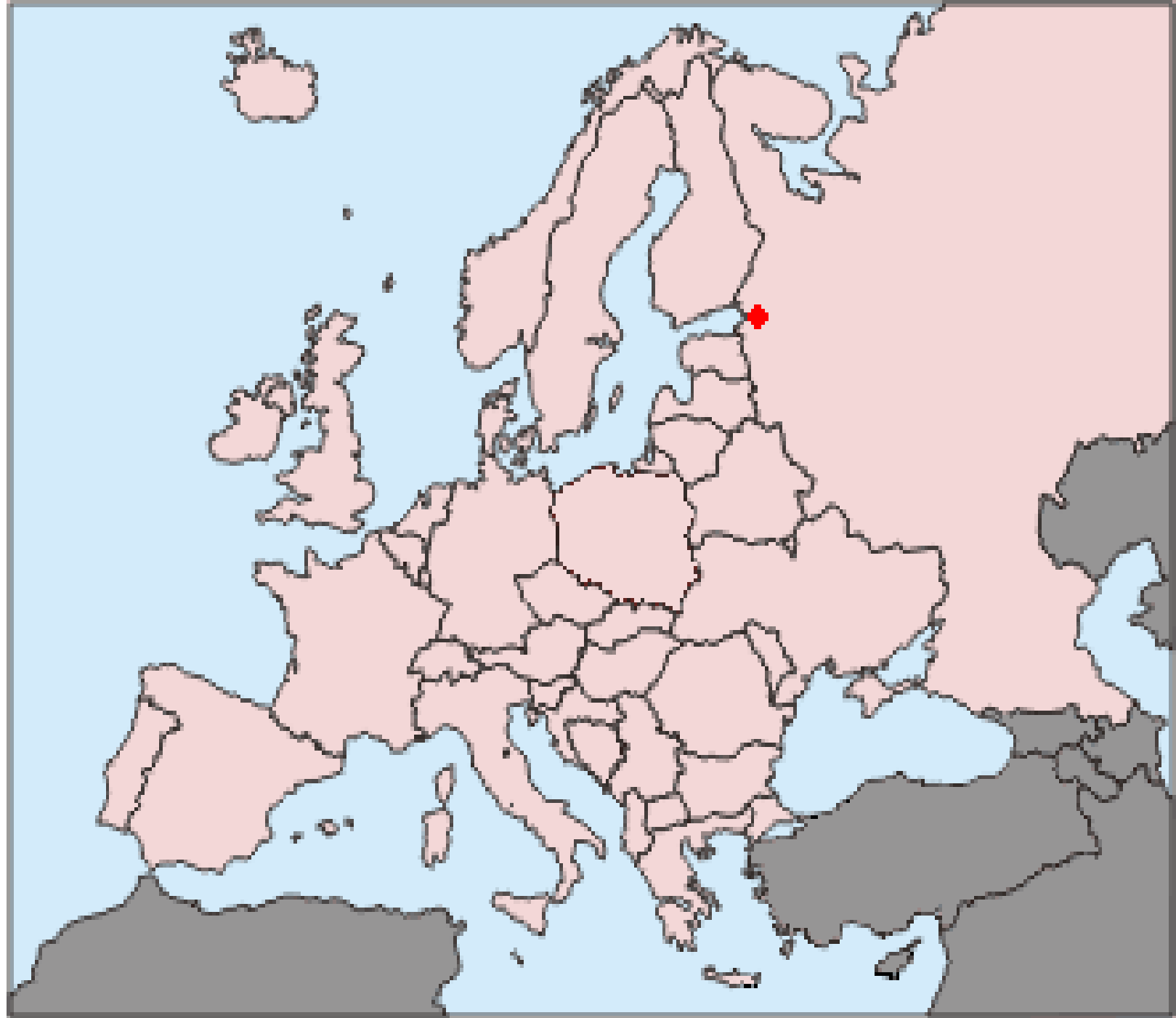
- snaha Petra proniknout k Baltskému moři
- Hlavní bitvy:
  - 1700 - bitva u Narvy (porážka Ruska)
  - 1709 – Poltavská bitva (porážka Švedska), přelom války
  - 1714 – Gangutská bitva (vítězství ruské flotily)
  - 1720 – bitva u ostrova Gřengam (vítězství Ruska)
  - 1721 – „Ništadský mir“ mezi Ruskem a Švedskem
- 1703 v ústí Něvy založen Petrohrad

Založení Petrohradu

- Nedostatek přístavů – jediný Archangelsk na severu – přesouvání obchodu na sever
- 1703 založení města na břehu Finského zálivu v ústí řeky Něvy → Sankt – Peterburg
- Petr vypracoval přesné plány, pozval architekty z Itálie → „Benátky severu“
- Jako první byla postavena Petropavlovská pevnost
- Od roku 1712 do 1918 - hlavní město Ruska

Důsledky války

- Švédsko postoupilo Rusku Estonsko, Livonsko, Ingrii a část Karelíe
- Rusko vrátilo Švédsku Finsko a zavázalo se uhradit náhradu za postoupená území
- 1721 – zasedání senátu – titul Petr Veliký
- Санкт-Петербург – „okno do Evropy“

РЕФОРМЫ ПЕТРА I

Тайная канцелярия

- Ведала делами о государственных преступлениях.

Městská a správní reforma

- **Carský „ukaz“** z roku 1699:

města si mohou zvolit svoji samosprávu, ale musí platit dvojnásobek dosavadní daně volenými purkmistry.

- Města se proto této výsady vzdala

- **Nový „ukaz“**:

odpadla podmínka dvojnásobné daně

- Magistráty se nestaly vrcholnými orgány samosprávy měst, ale kanceláři, odpovědnými za výběr daní.

- Ruští kupci se měli sdružovat v „**kompanie**“, které by byly schopné čelit cizím obchodním společnostem
- Kupci se však sdružovali do „kompanií“ nikoli proto, aby jim to přinášelo užitek a zisk, ale pouze proto, že jim to bylo nařízeno

Změna hlavního města

- Od r. 1712 se stává hlavním městem Ruska Petrohrad (*Санкт-Петербург*) (založen 1703)

Reforma soudnictví

- 1718 - car jmenoval zemské soudce (landrichty), kteří byli podřízeni Senátu

Reforma samoděržaví

- car určuje svého nástupce
- 1711 - vytvoření Senátu
  - obsahoval 9 nejbližších spolupracovníků Petra
  - zabýval se především otázkami státního rozpočtu .
- Bylo založeno devět „коллегий“ (ministerstev)
- Země byla rozdělena do 8 provincií .
  - V každé provincii stál v čele guvernér, podléhající přímo carovi

Fiskální reforma

- Ražba nové mince
stříbrný rubl

- nové měděné mince:

Děněžka - měla hodnotu půlkopějky

Poluška - měla hodnotu čtvrtkopějky

Polupoluška - měla hodnotu jako 1/8 kopějky

- Zavádění **nových daní**
- Leden 1719 – ukaz o revizi všech „duší“ mužského pohlaví
Zaveden pojem „revizní duše“ (daně z duší)

PRVNÍ NOVODOBÉ SČÍTÁNÍ LIDU V RUSKU

Důvod: více peněz do státní pokladny

Důsledek: Rusko na konci Petrovy vlády bylo bez dluhů

Stříbrný rubl z roku 1718

Daňová reforma

- Byla zavedena daň z fyzické osoby mužského pohlaví

Školská reforma

- Zoufalý stav školství v Rusku: dosud jediná vyšší škola (duchovní akademie v Moskvě)
- Petr potřeboval necírkevní odborníky
- Příchod odborníků z Anglie a r. **1701** zřízení tzv. **navigátorské školy** (základní školy)

Kultura

- vznik prvních muzeí
- rychlý vývoj
nakladatelství
(„Ведомости“)
- rozvoj divadel
- zjednodušení abecedy
(„гражданка“)

САНКТЪПЕТЕРЗБУРХЪ,

ВЪДОМОСТИ.

Полученные Сего Іюня въ 28 день, 1711.
Изъ лаггару изъ волоской земли,
изъ заднеспра за мілю, 31 дня
маія.

Его Царское Величество ізволілъ
сюда пріипшти изъ яворова 22 дня,
погожъ маія, которого дня и
королев-

Kalendář

- „Ukaz“ z 20. 12. 1699
- Od roku 1700 se zavedl kalendář stejný jako v ostatním křesťanském světě: počítání let od narození Krista
- Začátek nového roku se začal slavit vždy
  - 1. ledna (nikoli 1. září, jako tomu bylo dříve)
- Příkazy, jak se má Nový rok slavit (mše, zdobení domů, úklid ulic, ohňostroje a palba z děl)

Reforma církve

- Byly zdaněny příjmy církve
- Nejvyšším církevním úřadem se stal „Svatý Synod“
- Církev byla zařazena pod státní správu
- Byl omezen počet mnichů
- Petr uzavřel některé kláštery a jejich majetek si přivlastnil (některými starověrci byl považován za antikrista)

Reforma armády a námořnictva

- Petr I. provedl reorganizaci armády:
  - zřídil stálé vojsko
  - staré zbraně nahradil novými a moderními
(i za cenu roztavení kostelních zvonů)
  - vybudoval válečné loďstvo, vznikla baltská flotila

Hospodářská reforma

- Rozvoj manufaktur (přes 200) např.: na výrobu sukna, železa, zbraní...
  - cíl: vytlačit výrobky z dovozu
  - v manufakturách pracovali nevolníci

Tabulka hodností (Табель о рангах)

- V r. 1722 Petr rozdělil vojenskou, občanskou a dvorní službu na 14 úrovní (hodností).

Военныя	Генералъ	Генералъ	Генералъ
Общественныя	Губернаторъ	Губернаторъ	Губернаторъ
Дворныя	Коллежскій Секретарь	Коллежскій Секретарь	Коллежскій Секретарь
Военныя	Полковникъ	Полковникъ	Полковникъ
Общественныя	Сенаторъ	Сенаторъ	Сенаторъ
Дворныя	Коллежскій Регистраторъ	Коллежскій Регистраторъ	Коллежскій Регистраторъ
Военныя	Полковникъ	Полковникъ	Полковникъ
Общественныя	Сенаторъ	Сенаторъ	Сенаторъ
Дворныя	Коллежскій Регистраторъ	Коллежскій Регистраторъ	Коллежскій Регистраторъ
Военныя	Полковникъ	Полковникъ	Полковникъ
Общественныя	Сенаторъ	Сенаторъ	Сенаторъ
Дворныя	Коллежскій Регистраторъ	Коллежскій Регистраторъ	Коллежскій Регистраторъ

Další reformy

- Bojaři se musí holit (pokuty)
- Oděv podle evropské módy
- Zavedení světské zábavy (tance, hry) a kouření dýmky
- Peter vytvořil řadu „workshopů“, představil nová řemesla
- nastínil pravidla správného chování pro šlechtu v knize „Юности честное зеркало“

- Pozval zahraniční inženýry (asi 900 specialistů přišlo s Petrem z Evropy)
- Mnozí mladí Rusové odešli naopak studovat vědu a řemeslo do zahraničí
- Ve velkých městech vznikly nemocnice
- V Moskvě – první útulky pro děti

Слушай ширюльничъ
ѣ бороды стригъ не
хотъ бо тв бия на
тебя скоро кривль заку

Церковный къ хо
детъ расколънику
борода стригъ •

Manželství a děti

- První manželkou byla Jevdokije Lopuchina
- Měli tři syny – Alexeje (1690 -1718), Petra a Alexandra (zemřeli v dětství)
- Druhou manželkou byla bývalá livonská otrokyně a prادلena Marta Skawronská – po křtu přijala jméno Kateřina Alexejevna
- Měli celkem 11 dětí, přežily dvě dcery Anna a Alžběta
- Po smrti Petra I. vládla jeho žena Kateřina I. (1725 – 1727)
- Skutečnou moc měl kníže Alexej Menšikov a jeho Nejvyšší tajná rada
- Kateřina I. v r.1725 podle záměru Petra I. otevřela Akademie věd
- Zavedla Řád Alexandra Něvského jako nejvyšší vyznamenání

Poslední léta vlády

- 1718 nechal Petr Veliký umučit a popravit svého vlastního syna Alexeje Petroviče, který bojoval proti otci a byl ovlivňován tzv. staromilci, kteří chtěli Rusko vrátit do doby před nástupem Petra Velikého a zrušit veškeré jeho reformy. Sám Petr ho vyslychal.
- Obecně platil Petr Veliký za krutého a nemilosrdného vládce, ale on sám se tak neviděl. Považoval se za reformátora, který se nechtěl proslavit jako dobyvatel, ale jako reformátor. Petr Veliký tak tímto krokem ukázal i odvrácenou tvář velkého ruského reformátora – byl nemilosrdný k jakýmkoliv náznakům odporu vůči jeho absolutní vládě
- 1722 Petr zahájil krátkou válku s bohatou, ale osmanskými útoky velice oslabenou Persií

Význam vlády Petra I. Velikého 1696 - 1725

- Vytvořil Ruské impérium a sám se stal Imperátorem
- Otevřel Rusku „okno do Evropy“ – získal přístup k Baltskému moři, navázal obchodní spojení s Evropou
- Provedl modernizaci Ruska podle západních vzorů
- Provedl celou řadu reforem: ve státní správě, hospodářství, armádě, školství apod.
- Určil svého nástupce, vládu předal své ženě Kateřině

Jantarová komnata

- Původní **jantarová komnata** byla místnost s bohatou nástěnnou výzdobou z [jantaru](#). Byla zhotovena na zakázku [pruského](#) krále [Fridricha I.](#) v [Berlínském zámku](#).
- V roce [1716](#) byla pruským králem [Fridrichem Vilémem](#) věnována [ruskému](#) caru [Petru Velikému](#).
- Po téměř dvě stě roků se pak nacházela v [Kateřinském paláci](#) v [Carském Selu](#) poblíž [Sankt Petersburgu](#).
- Od roku [1942](#) byla vystavena v zámku v [Kaliningradu](#); od konce [druhé světové války](#) je nezvěstná.
- V Kateřinském paláci se od roku 2003 nachází věrná kopie jantarové komnaty.

PETRO PRIMO
CATHARINA SECUNDA
MDCCLXXXII.

Zdroje

- Švankmajer, Milan. *Dějiny Ruska*. 4. rozš. vyd. Praha : Lidové noviny, 2004. 574 s.ISBN 80-7106-658-3
- Petr I. Veliký. *PALBA.CZ* [online]. 24. 2. 2009 [cit. 2014-03-29]. Dostupné z: <http://www.palba.cz/viewtopic.php?t=3256>
- Rusko za Petra I. Velikého (1689 - 1725). [online]. [cit. 2014-03-29]. Dostupné z: http://scottie.borec.cz/skhtml/dejepis/rus_p1.html
- История России: Эпоха Петра I Великого. PEŠKOVÁ, Michaela. *Страноведение России (Reálie Ruska)* [online]. 2006, 2008 [cit. 2014-03-29]. Dostupné z: <http://www.ruskerealie.zcu.cz/r2-3A.php>
- Урок 38. РЕФОРМЫ ПЕТРА I. *Russia-talk.com* [online]. [cit. 2014-03-29]. Dostupné z: <http://www.russia-talk.com/history/38.htm>
- 7 громких реформ Петра I. *Русская семерка* [online]. 18. 8. 2013 [cit. 2014-03-29]. Dostupné z: <http://russian7.ru/2013/08/7-gromkix-reform-petra-i/>